

Monialainen potilasohjaus: yhteistyöllä parempaa hoitoa

Sosiaali- ja terveydenhuollon monialaisella yhteistyöllä on lukuisia etuja. Monialainen yhteistyö soveltuu potilasohjaukseen, mutta siinä tulee huomioida useita näkökulmia. Monialaisen potilasohjauksen johtamisessa hoitajat saattavat olla avainasemassa.

Reetta Mustonen, sh, TtM, väitöskirjatutkija, Hoitotieteen laitos, Turun yliopisto, ramust@utu.fi

Saija Inkeroinen, sh, th, TtM, väitöskirjatutkija, Hoitotieteen laitos, Turun yliopisto, saanin@utu.fi

Mustonen R, Inkeroinen S. 2024. Monialainen potilasohjaus: yhteistyöllä parempaa hoitoa. *Tutkiva Hoitotyö* 22(2), 33–34.

Mitä on monialainen yhteistyö?

Sosiaali- ja terveydenhuollon (sote) monialainen yhteistyö hyödyttää palvelujen käyttäjiä, ammattilaisia ja sote-organisaatioita (Wei ym. 2022). Eri alojen ammattilaisten toimiessa yhteistyössä hoito on parhaimmillaan kokonaisvaltaista, potilasturvallista sekä palvelut joustavia ja potilaskeskeisiä (WHO 2010, Green & Johnson 2015).

Monialaiseen yhteistyöhön liittyy useita käsitteitä, joita käytetään moninaisesti. Monialaisen yhteistyön määritelmä voi riippua esimerkiksi määrittelijän ammatti- tai tieteenalasta. (Timperi 2022.) Monialaisen yhteistyön lisäksi voidaan puhua myös monitoimijuudesta, jossa korostuvat muun muassa yhdessä tekeminen ja palvelujen käyttäjän rooli monitoimijaisen tiimin jäsenenä (Kangasniemi ym. 2018, Timperi 2022). Yksi tapa määritellä monialaista yhteistyötä on tarkastella sitä eri tyyppisten tiimien kautta. Martinin ym. (2022) määritelmän mukaan usean alan ammattilaisen muodostamat tiimit voivat olla piirteiltään moniammatillisia tai niissä voidaan tehdä ammattiryhmien välistä tai ammattirajat ylittävää yhteistyötä. Eri tyyppisten tiimien toiminta ja yhteistyön määrä vaihtelevat tiimin ominaispiirteiden mukaan muun muassa siten, ketä tiimiin kuuluu, miten tiimissä viestitään ja tehdään yhteistyötä, miten ammattiryhmien väliset rajat säilytetään, kuka tiimiä johtaa ja miten palvelujen käyttäjän tarpeiden arviointi, hoidon toteutus ja tavoitteiden määrittely tehdään (Martin ym. 2022).

Tässä artikkelissa monialaisuus on kattokäsite, joka kuvaa moniammatillista toimintaa tai ammattiryhmien välistä tai ammattirajat ylittävää yhteistyötä. Moniammatillinen toiminta on eri alojen ammattilaisten rinnakkain tai peräkkäin työskentelyä, jossa jokainen ammattiryhmä vastaa omasta erityisalueestaan, eikä varsinaista yhteistyötä tehdä. Johtaminen ja viestintä tapahtuu yleensä korkeimmalla hierarkiassa olevan henkilön kautta, eivätkä eri alojen ammattilaisten – tai palvelujen käyttäjän ja läheisten – tavoitteet ole välttämättä joka tilanteessa

yhtenäiset. Ammattiryhmien välisessä ja ammattirajat ylittävissä yhteistyössä tiimin jäsenet puolestaan ovat säännöllisesti vuorovaikutuksessa toistensa kanssa ja jakavat yhteiset tavoitteet ja päätöksenteon. Palvelujen käyttäjä ja läheiset ovat tiimin tasavertaisia jäseniä, ja tiimiä voi johtaa esimerkiksi palvelujen käyttäjän kokonaistilanteen parhaiten tunteva henkilö. Lisäksi ammattirajat ylittävissä yhteistyössä tiimin jäsenten väliset ammatilliset rajat hämärtyvät, ja ammatillisia rooleja voidaan järjestellä uudelleen, mikä edellyttää usein lisäkoulutusta. Käytännössä eri tyyppisten tiimien rajat ovat kuitenkin liukuvat. Kullekin tiimityypille on paikkansa, eikä mikään niistä ole yksiselitteisesti ja kaikissa tilanteissa paras toimintamalli. Esimerkiksi hybriditiimissä eri tiimityyppien ominaispiirteet sekoittuvat ja tiimi mukautuu palvelujen käyttäjän tilanteen mukaan hoitoprosessin eri vaiheissa. (Martin ym. 2022.)

Potilasohjauksen monialaisuus

Monialainen potilasohjaus voi olla yksi keino edistää sote-uudistuksen tavoitteiden saavuttamista. Uudistuksessa tavoitellaan ihmislähtöisten palvelukokonaisuuksien luomista, jolloin palvelut ovat monialaisten tiimien avulla yhteen toimivia, saumattomia ja joustavia. Monialainen ohjaus voi auttaa vastaamaan väestön moninaisiin terveysongelmiin monimutkaisissa sote-palveluissa. Palvelujen käyttäjien odotukset ja tarpeet ohjaukselle korostuvat useista syistä. Väestön ikääntyessä terveysongelmat ja monien ongelmien yhteisesiintyminen lisääntyvät, jolloin yksilöt ovat useiden eri ammattiryhmien hoidossa. Palvelujen käyttäjien vastuu omasta kompleksista terveydestään ja hoidostaan luo tarvetta moninaisiin näkökulmiin ohjauksessa. Samaan aikaan hoidot kehittyvät ja palvelujärjestelmä muuttuu muun muassa digitaalisemmiksi luoden kysyntää esimerkiksi palveluohjaukselle. (Timperi 2022.)

Monialaista ohjausta voidaan toteuttaa moniammatillisesti, ammattiryhmien välisessä yhteistyössä tai ammattirajat ylit-

täen. Palvelujen käyttäjät saattavat tavata tai olla yhteydessä lukuisiin sote-ammattilaisiin, jolloin jaetut tavoitteet luovat edellytyksiä hoidon onnistumiselle (Ho ym. 2023). Yhteisten tavoitteiden puuttuessa ohjaus saattaa jäädä peräkkäin tai rinnakkain toteutettavaksi toiminnaksi yhteistyössä toteutetun ohjauksen sijaan. Monialaisessa ohjauksessa saattaisi olla mielekästä pyrkiä ammattiryhmien välisessä tai ammattirajat ylittävässä yhteistyössä toteutettuun ohjaukseen, jossa tavoitteet ovat yhteiset ja päätöksenteko jaettu.

Terveydenhuollon ammattilaisten kokemuksia monialaisesta potilasohjauksesta on tutkittu vastikään julkaistussa katsauksessa (Ho ym. 2023). Sen perusteella monialaiseen ohjaukseen liittyy roolien selkeyttäminen (role clarification), viestintäinfrastruktuuri (communication infrastructure), jaettu yhteistyötila (shared space for collaboration), ammattiryhmien välinen luottamus (interprofessional trust) ja organisaation tuki (organisational support). Roolien selkeyttäminen tarkoittaa eri ammattiryhmien vastuiden ja tehtävien tunnistamista ja ymmärtämistä, jotta palvelujen käyttäjän ohjauksen toteuttaa kulloinkin sopivin ammattilainen. Viestintäinfrastruktuuri viittaa ohjauksen kannalta keskeisen tiedon välitykseen ammattilaisten välillä, erityisesti jos hoitoa toteutetaan eri aloilla ja tasoilla. Jaettu yhteistyötila mahdollistaa ohjauksen samassa tilassa tai fyysisessä paikassa ja edistää ammattilaisten välistä tiedonkulkua ja tukee luottamuksen rakentumista. Ammattiryhmien välinen luottamus on laadukkaan monialaisen ohjauksen keskiössä ja se voi edistää ammattilaisten välistä viestintää ja ymmärrystä muiden rooleista. Organisaation tuki puolestaan tarkoittaa riittävien aikaresurssien turvaamista ja koulutuksen tarjoamista monialaisen ohjauksen toteuttamiseksi. (Ho ym. 2023.)

Monialainen potilasohjaus hoitajien näkökulmasta

Katsauksessa on kiinnostava havainto hoitajien roolista monialaisessa ohjauksessa. Sote-ammattilaisista hoitajat ovat keskeisiä ohjauksen toteuttajia ja optimaalisessa asemassa johtakseen monialaista ohjausta. Hoitajat tuntevat muiden ammattilaisten asiantuntijuusalueet ja tehtävät, mikä

mahdollistaa kulloinkin tarkoituksenmukaisimman ammattilaisen tunnistamisen. (Ho ym. 2023.) Usein hoitajat tuntevat myös palvelujen käyttäjän parhaiten, vastaavat hoidon koordinoinnista ja ovat eniten tekemisissä palvelujen käyttäjän ja läheisten kanssa.

Hoitajien keskeiseen rooliin liittyvän havainnon pohjalta voi tehdä useita johtopäätöksiä monialaisesta ohjauksesta koskien hoitajien koulutusta ja sote-palvelujen johtamista. Hoitajien keskeisen aseman vuoksi olisi perusteltua varmistaa perus- ja täydennyskoulutuksessa riittävät edellytykset monialaiseen yhteistyö- ja asiakaskeskeisyysosaamiseen (Timperi 2022) sekä monialaisen ohjauksen johtamiseen (Ho ym. 2023). Monialaisuuden juurruttaminen koulutukseen voi edistää monialaista toimintaa ja kartuttaa kokemusta sen johtamisesta oppimalla yhdessä, toisistaan ja toisiltaan (WHO 2010). Johtajat ovat tärkeässä asemassa monialaisen ohjauksen edellytysten luomisessa: ammattilaisten roolien selkeyttämisessä, viestintäinfrastruktuurin kehittämisessä, yhteistyötilojen tarjoamisessa, ammattiryhmien välisen luottamuksen edistämässä ja organisatorisen tuen antamisessa (Ho ym. 2023). Hoitajien valmiuksien lisäksi on varmistettava hoitajien rooliin keskeisyyden tunnustaminen monialaisissa tiimeissä ja organisaatioissa. Tämä saattaa vaatia sote-palvelujärjestelmän kulttuurin muutosta, sillä johtajan aseman saavuttamisessa on moninaisia haasteita hoitajille (Baduge ym. 2023).

Hoitajat ovat arvokkaita toimijoita monialaisessa ohjauksessa, mutta ohjauksen päähenkilö on palvelujen käyttäjä. Palvelujen käyttäjän tulisi olla monialaisen tiimin tasavertainen jäsen ja vastuullinen toimija. Hoitajan tehtäviin voi kuulua palvelujen käyttäjän "asianajajana" toimiminen, mikä edellyttää kattavaa näkemystä palvelun käyttäjän kokonaistilanteesta (Abbasinia ym. 2019). Hoitajan toimiessa monialaisen ohjauksen johtajana, luodaan edellytyksiä potilaskeskeiselle ja palvelujen käyttäjän odotuksia ja toiveita kunnioittavalle ohjaukselle. Hoitajien monialaiseen ohjaus- ja johtamisosaamiseen panostaminen on siten myös väestön terveyteen ja sote-palvelujen laatuun panostamista.

Lähteet

Abbasinia M, Ahmadi F, Kazemnejad A. 2020. Patient advocacy in nursing: A concept analysis. *Nursing Ethics* 27(1), 141–151.

Baduge MSDSP, Garth B, Boyd L, Ward K, Joseph K, Proimos J, Teede HJ. 2023. Barriers to advancing women nurses in healthcare leadership: a systematic review and meta-synthesis. *eClinicalMedicine*. <https://doi.org/10.1016/j.eclim.2023.102354>

Green B, Johnson C. 2015. Interprofessional collaboration in research, education, and clinical practice: working together for a better future. *Journal of*

Chiropractic Education 29(1), 1–10.

Ho JT. See MTA, Tan AJQ, Levett-Jones T, Lau TC, Zhou W, Liaw SY. 2023. Healthcare professionals' experiences of interprofessional collaboration in patient education: A systematic review. *Patient education and counseling* 116, 107965. Advance online publication. <https://doi.org/10.1016/j.pec.2023.107965>

Kangasniemi M, Hipp K, Häggman-Laitila A, Kallio H, Karki S, Kinnunen P, Pietilä A-M, Saarnio R, Viinamäki L, Voutilainen A & Waldén A. 2018. Optimoitu sote-ammattilais-

ten koulutus- ja osaamisuudistus. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 39/2018. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-545-7> [luettu 7.3.2024]

Martin AK, Green TL, McCarthy AL, Sowa PM, Laakso EL. 2022. Healthcare Teams: Terminology, Confusion, and Ramifications. *Journal of Multidisciplinary Healthcare* 15, 765–772.

Timperi T. 2022. Sote-integraation edellyttämä monialainen yhteistyöosaaminen. Selvityshenkilön raportti. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön raportteja ja muistioita

2022:22. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164410> [luettu 7.3.2024]

Wei H, Horns P, Sears S, Huang K, Smith C, Wei T. 2022. A systematic meta-review of systematic reviews about interprofessional collaboration: facilitators, barriers, and outcomes. *Journal of Interprofessional Care* 36(5), 735–749.

WHO 2010. Framework for action on interprofessional education and collaborative practice. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/70185> [luettu 7.3.2024]